

Загребельний Павло Архипович

Творчий шлях

25 серпня 1924 Павло Архипович Загребельний народився в с. Солошине на Полтавщині.

1941 Закінчено десятирічку; вчорашній випускник, ще не маючи повних сімнадцяти років, пішов добровольцем до армії. Був курсантом 2-го Київського артучилища, брав участь в обороні Києва.

Серпень 1941 Був поранений. Після госпіталю знову військове училище, знову фронт.

До лютого 1945 Фашистські концтабори смерті.

1956 Повісті "Марєво", "Там, де співають жайворонки"

1957 Збірки оповідань "Учитель", повість "Долина довгих снів", "Дума про невмирущого"

1958 "Новели морського узбережжя"

1959 Роман "Європа 45"

1960 Роман "Європа. Захід", "Спека"

1961 — 1963 Загребельний працює головним редактором "Літературної газети" (пізніше — "Літературна Україна")

1964 "День для прийдешнього"

1966 "Шепіт"

1967 "Добрий диявол"

1968 "Диво"

1970 Трилогія "З погляду вічності"

1971 "Переходимо до любові"

1974 "Намилена трава"

1975 "Євпраксія"

1980 Подіям української історії XVI ст. присвячено роман "Роксолана"

1984 "Південний комфорт"

1994 "Тисячолітній Миколай"

2004 Нагороджений званням Героя України. Загребельний один із найпопулярніших сьогодні українських письменників. Друковані масовими тиражами, його книги швидко розходяться; вони постійно виходять у перекладах іншими мовами; зростає і кількість видань творів письменника за рубежом.

3 лютого 2009 Помер у віці 84 років після затяжного туберкульозу. Похований в Києві на Байковому кладовищі (ділянка № 52).

Павло Архипович Загребельний народився 25 серпня 1924 р. у с. Солошине на Полтавщині. У 1941 р., щойно закінчивши середню школу, пішов добровольцем на фронт, був курсантом 2-го Київського артучилища, в серпні цього ж року був поранений. Наступного року знову був тяжко поранений, потрапив у полон. У 1945 р.

П. Загребельний працював у радянській військовій місії в Західній Німеччині.

У 1946р. він вступив на філологічний факультет Дніпропетровського університету. Закінчивши університет у 1951 р., розпочав діяльність журналіста. У 1957р. видав збірку оповідань "Учитель", повість "Дума про невмирущого", наступного року — збірку "Новели морського узбережжя". У 1959 р. письменник розпочав пригодницько-політичну дилогію, видавши перший роман "Європа 45". У 1961 —1963 рр. Загребельний працював головним редактором "Літературної газети", видав другу книгу дилогії "Європа. Захід".

Протягом 1960-1980 рр. письменник створив основну частину своїх романів, які принесли йому світове визнання: "День для прийдешнього" (1963), "Диво" (1968), "З погляду вічності" (1970), "Переходимо до любові" (1971), "Первоміст" (1972), "Смерть у Києві" (1973), "Євпраксія" (1975), "Розгін" (1976), "Роксолана" (1980), "Я, Богдан (Сповідь у славі)" (1983) та інші.

Оцінки цих творів були далеко не однозначні: від схвальних до знищувальних, але саме це і засвідчувало, що з'явилися твори небуденні, автор здобув славу одного з найерудованіших письменників свого часу.

У 1974р. за романи "Первоміст" і "Смерть у Києві" П. Загребельний отримав Державну премію ім. Т. Шевченка. У 1980р. твір "Розгін" був відзначений Державною премією СРСР.

П. Загребельний у 1979-1986 рр. очолював Спілку письменників України. Був депутатом Верховної Ради СРСР 10-го і 11-го скликань, Верховної Ради УРСР 9-го скликання. Протягом 1980-1990 рр. письменник видав твори: "Південний комфорт" (1984), збірник "Неймовірні оповідання" (1987), "В-ван" (1988), фантастичний роман "Безсмертний Лукас" (1989), "Гола душа" (1992), пригодницьку повість "Ангельська плоть" (1993), "Тисячолітній Миколай" (1994), "Юлія" (1997) та інші твори.

Впродовж багатьох років читачі з великим інтересом зустрічали літературно-критичні та літературознавчі виступи Павла Загребельного, з нетерпінням очікували його нові твори.

П. Загребельний власноруч переробляв свої прозові твори на п'єси: "День для прийдешнього" переробив на "Хто за? Хто проти?", а "З погляду вічності" на "І земля скакала мені навстріч", які були поставлені українськими театрами. За його сценаріями на Київській кіностудії ім. О. Довженка були зняті художні фільми: "Ракети не повинні злетіти" (1965), "Перевірено — мін немає" (1966), "Лаври" (1974), "Ярослав Мудрий" (1982). Загребельний є автором збірника статей, есе "Неложними устами" (1981).

Основний жанр П. Загребельного — це роман, хоча в його доробку є і новели, і оповідання, і повісті. Проте серед жанрово-стильового розмаїття романістики письменника особливе місце, безперечно, займає історична белетристика.

Роман "Диво" був першим історичним твором П. Загребельного. Твір має оригінальну композицію: у ньому поєднуються в одній розповіді далека минувшина й сучасність, зіставляється те, що реально було розділене майже тисячоліттям. Це стало

можливим завдяки тому, що центром цих періодів виступає реальний образ Софії Київської — дивовижної пам'ятки архітектури часів князювання Ярослава Мудрого, збудованої, за художньою версією П. Загребельного, талановитим майстром Сивооком,— незвичайне диво, що "ніколи не кінчається й не переводиться", яке однаково належить як XI століттю, так і XX. Великою мірою собор є символічним образом. Софія як художній символ і як реальна історична пам'ятка, сконцентрувала в собі весь волелюбний, сильний дух народу, його невмирущість та нескореність. Собор не нагадував візантійських церков, звідки прийшло на Русь християнство, бо не було в ньому простоти й суворості, а було "щось буйно-рожеве, приховано-поганське", як у тих дерев'яних язичницьких святинях, що їх у той час палили й нищили по всій Русі. "Він був барвистий, як душа й уява народу, що створив його",-пише П. Загребельний.

Але ще більшим дивом у романі постають люди. Письменник детально змальовує складні людські долі, глибоко розкриваючи психологію своїх персонажів. Майстерно змальований в романі митець Сивоок, будівничий Софії Київської. Його доля — це доля талановитого майстра з древлянських земель, який багато блукав по тодішній Русі, був ченцем у болгарському монастирі, згодом, полонений, потрапив до Візантії, працював у константинопольського майстра як будівник і оздоблювач храмів і аж згодом, дозрілий у своєму таланті й розумінні життя, повернувся до Києва, на рідну землю. З особливою уважністю й проникливістю письменник розповідає про те, як зароджується й формується в Сивоокові митець — наука в діда Родима, язичницьке бунтування проти христів, наука в Радогості, в тітки Звенисдеви, яка сказала, що "в нього між оком і рукою є те, чого нема ні в кого з людей", вишкіл по інших краях. І нарешті — натхненний вияв усіх його вмінь і здібностей у творенні Софійського дива. Відштовхуючись від запису в літописі Нестора про збудування собору Ярославом, полемізуючи з цим твердженням літописця вже епіграфом з Брехта ("Хто звів семибрамні Фіви? В книгах стоять імена королів. А хіба королі лупали скелі й тягали каміння?.."), П. Загребельний створює образ русича Сивоока, талановитого митця давніх часів, і пристрасно переконує читача, що в славнозвісному архітектурному шедеврї є відсвіт життєвого й творчого подвигу нашого далекогопредка-слов'янин а, представника свого народу. Складним, суперечливим постає образ князя Ярослава, який зображується реальною людиною: твердим і цілеспрямованим, але водночас жорстоким, закоханим у книги, мудрим, і в той же _ час незахищеним, слабким, як звичайний смертний.

У романі автор не просто стежить за розвитком подій, життєвих колізій, а намагається дати їм філософсько-етичне тлумачення, робить це досить непомітно, ненав'язливо, часто через самих героїв. Завдяки такому глибокому проникненню в психологію персонажів, авторові вдалось порушити досить багато важливих проблем не тільки того часу, але й сучасності: влада та мистецтво, влада і людина, талант і держава, тлінне й нетлінне, проблема творчого начала в людині, свободолюбства, людської гідності, добра і зла, проблема вибору. Протягом твору автор ненав'язливо підводить читача до думки, що "справжня історія — це історія творення, а не

руйнування".

Багатий ідейно-психологічний зміст роману, розгалуження основної його проблематики зосереджуються не лише в образах Сивоока і Ярослава. Дід Родим, молодий стрілець Лучук, підступний медовар Ситник — суцільне втілення зла, щирий грузин Гюргій, майстер, позбавлений мужності, яку дає справжній талант, пристосуванець з одинадцятого століття Мішило (це про нього Сивоок вигукує: "Бійся посередності, о княже!"). Серед помітних героїв роману — і представники іншого покоління, що належать уже двадцятому століттю: вчені Гордій Отава та його син Борис. Історик Гордій Отава бере гору не тільки в науковій полеміці з німецьким професором Шнурре, відстоюючи ідею самостійності й первинності культури слов'янства, а й ціною власного життя рятує фрески Софії Київської від вивезення до Німеччини під час Великої Вітчизняної війни. Отже, герої твору дуже різні, але всі вони творять історію своєї землі, несуть у собі той дивовижний світ, оригінальний внутрішній космос, що його ніко: му не зруйнувати, як і Софію Київську.

Коментуючи свій роман "Диво", П. Загребельний у літературно-критичній статті "Спроба автокоментаря" зазначав: "Хотілося показати нерозривність часів, показати, що великий культурний спадок, полишений нам історією, існує не самодостатньо, а входить у наше життя щоденне, впливає на смаки наші й почуття, формує в нас відчуття краси й величі, ми ж платимо своїм далеким предкам тим, що ставимося до їхнього спадку з належною шанобою, оберігаємо й захищаємо його".

Слід зазначити, що на сьогоднішній день (значною мірою завдяки сучасній екранізації) більш відомим і популярним твором П. Загребельного є роман "Роксолана", в якому письменник вдається до художнього осмислення реальних історичних подій, розповідаючи про п'ятнадцятилітню Анастасію Лісовську, доньку священика із Рогатина, яку захопила в полон татарська орда. Дівчину продали в рабство; вона потрапила в гарем турецького султана Сулеймана, за рік вибилася з простих рабинець-одалісок в султанські дружини (а їх не могло бути згідно з Кораном більше чотирьох), стала улюбленою дружиною султана, баш-кадуною, а після смерті султана кілька десятиліть керувала безмежною Османською імперією і впливала на життя всієї Європи. Та якщо в європейській історії жінки-правительки держав були явищем доволі поширеним, то в мусульманському світі за всю історію налічується лише два десятки імен жінок-правительок, і серед них ім'я Хасекі (офіційне ім'я султанши). Венеціанські посли-баїли в донесеннях із Стамбула називали її Роксоланою (в перекладі — русинка, тобто жінка з Русі), під цим ім'ям вона й залилася в історії.

В авторському післяслові П. Загребельний так коментував причину, з якої він звернувся саме до образу Роксолани: "Досі постать Роксолани була безплотною, часто ставала об'єктом псевдопатріотичних захоплень, використовувалася деякими авторами як своєрідний рупор для їхніх розумувань,— тут (тобто в "Роксолані") вона, як принаймні здається авторові, віднаходить ті необхідні виміри і якості, які роблять її особистістю. Власне, роман — це історія боротьби нікому не знаної дівчини й жінки за свою особистість, за те, щоб уціліти, зберегти і вберегти себе, а тоді вознестися над

оточенням, може, й над цілим сві-том".

Павло Загребельний сьогодні є одним з найпопулярніших українських письменників, чия творча спадщина приваблює все більше нових читачів. Його твори відомі далеко за межами України, перекладалися багатьма мовами світу, неодноразово екранізувалися. Не всі з них стали непересічним художнім надбанням української прози, але всі активно сприймалися читачем, обговорювалися критикою, тою чи іншою мірою впливали на літературний процес.

ОСНОВНІ ТВОРИ: "Диво", "Смерть у Києві", "Євпраксія", "Роксолана", "Я, Богдан" (Сповідь у славі), "Розгін", "Південний комфорт", "В-ван", "Гола душа", "Безсмертний Лукас", "Ангельська плоть", "Тисячолітній Миколай", "Юлія".